

Пожежна безпека – складова безпеки закладу освіти

**(Рекомендації для педагогічних
працівників закладів освіти)**

2021

Рекомендації розглянуто на засіданні
педагогічної ради НМЦ ЦЗ та БЖД
Одеської області
(протокол № 8 від 24.12.2021 р.)

Укладачі:

Ірина СЕРГЕЇ – методист обласного методичного кабінету (БЖД населення) НМЦ ЦЗ та БЖД Одеської області.

Олена КРИЖАНОВСЬКА – майстер виробничого навчання навчально-консультаційного пункту у м. Чорноморську НМЦ ЦЗ та БЖД Одеської області.

Рецензент:

Олександр КОРОЗА – заступник начальника Центру (з навчально-виробничої роботи) НМЦ ЦЗ та БЖД Одеської області.

Право на життя та безпеку є найголовнішим правом людини. Забезпечити безпечне перебування учасників освітнього процесу є найголовнішим завданням будь-якого закладу освіти. Загалом, пожежна безпека – це дуже об’ємний комплекс заходів, які спрямовані на запобігання пожежі, а якщо пожежа все ж виникла – на порятунок людей та якнайшвидше зупинення вогню.

Дані рекомендації стануть в нагоді педпрацівникам закладів загальної середньої та дошкільної освіти під час підготовки та проведення навчальних занять, бесід, виховних заходів на протипожежну тему та відповідних тематичних виховних годин, батьківських зборах.

ЗМІСТ

1. Вступ
2. Напрями забезпечення пожежної безпеки закладів освіти
3. Навчально-виховна робота
4. Навички пожежної безпеки формуються з дитинства
5. Заняття з пожежної безпеки:
 - Теоретичні відомості про горіння речовин;
 - Стадії горіння та причини виникнення пожеж;
 - Характеристика небезпечних факторів пожежі;
 - Вимоги пожежної безпеки у побуті та правила поведінки під час пожежі у житловому будинку;
 - Протипожежний захист шкільних приміщень та правила поведінки у навчальних кабінетах;
 - Гасіння пожежі подручними засобами на початковій стадії загорання;
 - Куточок з питань пожежної безпеки;
 - Домедична допомога постраждалим від пожежі.
6. Роль батьків у процесі навчання правилам пожежної безпеки
7. Тематичні виховні заходи
8. Література

ВСТУП

Питання забезпечення протипожежної безпеки у закладах освіти не втрачає актуальності протягом останніх років. В останній час значно збільшилася одночасна загибель людей та особливо дітей. Протягом 2021 року на території Одеської області у закладах освіти виникло 5 пожеж.

Комплексна безпека будь-якого закладу освіти - це сукупність заходів, які здійснюються у взаємодії з органами місцевого самоврядування, правоохоронними структурами, іншими службами та громадськими організаціями задля ефективного функціонування закладу, а також забезпечення готовності співробітників закладу, здобувачів освіти до вмілих дій у разі загрози або виникнення надзвичайної ситуації.

Безпека закладу освіти включає власне декілька різновидів безпеки; однією з найважливіших серед яких є пожежна безпека.

Реалізація завдань пожежної безпеки у закладі загальної середньої та дошкільної освіти, здійснюється за наступними напрямками:

- захист здоров'я та збереження життя здобувачів освіти та працівників закладу
- знання техніки пожежної безпеки та дотримання правил пожежної безпеки всіма учасниками освітнього процесу
- навчання здобувачів освіти та працівників закладу правилам поведінки та вмілим діям під час виникнення надзвичайної ситуації - пожежі
- забезпечення особистої безпеки й безпеки оточуючих.

Напрямки забезпечення пожежної безпеки закладів освіти

Забезпечення пожежної безпеки в організаціях, на підприємствах системи освіти України здійснюється згідно з *Правилами пожежної безпеки в Україні* № 1417 від 30.12.2014 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 березні 2015 р. за 252/26697 та *Правилами пожежної безпеки для навчальних закладів та установ системи освіти України*, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України 15.08.2016 № 974, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 за № 1229/29359.

Головним завданням забезпечення пожежної безпеки у закладах освіти є захист та рятування людей (дітей) від впливу небезпечних факторів пожежі, якими супроводжується неконтрольоване горіння. У разі виникнення пожежі, дії працівників закладів, залучених до гасіння пожежі, мають бути спрямовані на створення безпеки людей, і в першу чергу дітей, їх евакуацію та рятування.

Усі заклади та установи перед початком навчального року (першої зміни для закладів та установ сезонного типу) мають бути прийняті відповідними комісіями, до складу яких входять представники органів державного нагляду у сфері пожежної безпеки.

Розміщення дітей у будинках дитячих дошкільних закладів слід здійснювати з таким розрахунком, щоб молодші за віком діти розташовувалися на нижчих поверхах.

У багатоповерхових будинках шкіл, шкіл-інтернатів класи для дітей молодшого віку слід розміщувати на нижніх поверхах.

У приміщеннях, де перебувають діти, покриття повинно кріпитися до підлоги (крім дошкільних навчальних закладів) та мати помірну димоутворювальну здатність.

У дитячих закладах з цілодобовим режимом роботи, на літніх дитячих дачах повинно бути встановлене чергування обслуговуючого персоналу в нічний час. Приміщення для розміщення чергових має бути забезпечене телефонним зв'язком. Черговий повинен бути забезпечений засобами індивідуального захисту органів дихання для саморятування людей під час пожежі з розрахунку на максимальну кількість дітей та окремо для обслуговуючого персоналу, комплектом ключів від дверей евакуаційних виходів, ручним електричним ліхтарем, знати кількість дітей, які залишаються на ніч, місця їх розміщення й повідомляти ці відомості телефоном у найближчий пожежно-рятувальний підрозділ.

У закладах загальної середньої освіти (крім закладів для дітей з вадами розумового і фізичного розвитку) можуть створюватися дружини юних рятувальників-пожежних.

У закладах та установах з цілодобовим перебуванням учнів/вихованців необхідно встановити чергування обслуговуючого персоналу в нічний час без права сну протягом зміни. Приміщення для розміщення чергових має бути забезпечене телефонним зв'язком. Черговий повинен бути забезпечений фільтрувальними пристроями для саморятування під час пожежі з розрахунку на максимальну кількість дітей та окремо для обслуговуючого персоналу, комплектом ключів від дверей евакуаційних виходів та воріт, автомобільних в'їздів на територію закладу та установи.

Під час перебування учасників освітнього процесу в будівлях дозволяється двері евакуаційних виходів замикаати лише зсередини за допомогою запорів (засувів, крЮчків тощо), які легко (без ключів) відмикаються.

Навчально-виховна робота

Дуже важливо, щоб у процесі навчання та виховання здобувачі освіти оволоділи основними навичками поведінки у разі пожежі, мали стійке уявлення про основи пожежної безпеки.

Згідно з Правилами пожежної безпеки в Україні у закладах освіти повинно проводитися вивчення правил пожежної безпеки, а також навчання діям на випадок пожежі. У закладах дошкільної освіти має проводитися виховна робота, спрямована на запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем і виховання у дітей бережливого ставлення до національного багатства, а також набуття навичок особистої безпеки в разі виникнення пожежі.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» навчання діям у надзвичайних ситуаціях дітей дошкільного віку, учнів та студентів покладається на Міністерство освіти і науки України (МОН).

Організація навчання здобувачів освіти здійснюється МОН згідно з затвердженими ним і погодженими з ДСНС України навчальними програмами з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, надання домедичної допомоги.

Навчально-виховна робота з дітьми дошкільного віку проводиться згідно з вимогами базового компонента дошкільної освіти і спрямовується на формування достатнього та необхідного рівня знань і умінь дитини для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях і запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем.

Для поліпшення якості навчально-виховної роботи з дітьми з питань особистої безпеки, захисту життя та норм поведінки у надзвичайних ситуаціях у закладах освіти проводиться щороку Тиждень безпеки дитини, Тиждень знань з основ безпеки життєдіяльності та День цивільного захисту.

Навчання здобувачів освіти здійснюється під час освітнього процесу за рахунок коштів, передбачених для фінансування закладів освіти.

Навички пожежної безпеки формуються з дитинства

Діти – найменш захищена група населення від пожеж, адже вони не мають певних знань й навичок у галузі пожежної безпеки. Виходячи з цього, роз'яснення дітям правил пожежної безпеки є невід'ємною частиною освітнього процесу.

Звичайно що до дітей різних вікових категорій застосовуються різні методи та підходи у навчанні правилам пожежної безпеки.

Навчання учнів молодшого шкільного віку

Молодших школярів (1-4 класи) навчають найпростішим (елементарним) заходам пожежної безпеки.

Доцільно ознайомити дітей з наступними темами:

- що собою представляє вогонь, яку користь і небезпеку він несе людям;
- небезпечні наслідки ігор із сірниками, запальничками, свічками тощо;
- заходи обережності при використанні електричних і газових приладів;
- причини виникнення пожеж та їх попередження;
- як поводитися під час пожежі;
- засоби пожежогасіння;
- героїчна робота рятувальників.

При організації роботи з молодшими школярами потрібно враховувати їх психологічні особливості та дитяче сприйняття навколишнього світу. Діти цього віку зазвичай активні, вразливі, вони швидко втомлюються і переключають свою увагу, тому однією з форм навчання може виступати пізнавальна гра.

Існують також і інші форми навчання для школярів: перегляд відеофільмів протипожежного змісту, тематичні бесіди, інсценування казок, оповідань, віршів на протипожежну тематику, проведення вікторин та конкурсів.

Окремої уваги заслуговують позакласні заходи, такі як: відвідування тематичних виставок, екскурсії у аварійно-рятувальні загони, відвідування тематичних театральних вистав.

Практичні заняття (створення спеціальних ситуацій, дії у разі виникнення пожежі, евакуація під час виникнення пожежі).

В процесі навчання учень повинен засвоїти наступне:

- що собою являє «пожежа», яку він несе небезпеку і можливі наслідки;
- чому відбуваються пожежі;
- пожежонебезпечність деяких явищ природи;
- які предмети є пожежонебезпечними, як з ними поводитися;
- елементарні правила пожежної безпеки (не розводити багаття, не грати з сірниками, запальничками тощо);
- вміти загасити багаття, правильно користуватися електричними приладами;
- як вести себе у випадку пожежі або задимлення;
- знати як знайти вихід з приміщення, де сталося загоряння, та вміти вивести з нього молодших за віком дітей;
- учень повинен вміти викликати по телефону «Службу порятунку 101», назвати свою домашню адресу (або адресу, де сталася пожежа);
- прізвище та ім'я, свій номер телефону.

Навчання учнів середнього шкільного віку

Дітей середнього шкільного віку (5-9 класи) також слід навчати:

- обережного поводження з пожежонебезпечними речовинами та матеріалами, електроприладами;
- як запобігти пожежі в будинку і в школі;
- які існують способи порятунку свого життя, а також життя дітей молодшого віку, інших людей;
- необхідно проводити профілактичні бесіди про куріння
- відпрацювати тактику поведінки у разі виникнення пожежі;
- вивчити первинні засоби гасіння пожеж та їх застосування.

Доцільно також розповісти про пожежі, які виникають внаслідок необережного поводження з вогнем на природі та про запобіжні заходи під час розведення багать.

Навчання дітей підліткового віку правилам пожежної безпеки, окрім теоретичної бази, можна урізноманітнити різними спортивними змаганнями, конкурсами, вікторинами протипожежної тематики, в яких діти даного віку з задоволенням приймають активну участь.

До завершення цього етапу навчання підліток повинен:

- розуміти, що являє собою пожежу як явище;
- вивчити джерела запалювання, основні горючі речовини і матеріали;
- ознайомитися з основними вимогами пожежної безпеки в школі та вдома;
- знати, як поводитися при виникненні пожежі, порядок виклику пожежної служби;
- знати способи гасіння загорянь, первинні засоби пожежогасіння (у тому числі підручними засобами);
- в чому полягає робота пожежного;
- розуміти міру відповідальності за порушення правил пожежної безпеки;
- при виникненні загоряння оцінювати обстановку і діяти згідно з правилами пожежної безпеки;
- вміти застосовувати первинні засоби пожежогасіння;
- виконувати вимоги правил пожежної безпеки.

Навчання учнів старшого шкільного віку

Для старшокласників (10-11 класи) процес навчання правилам пожежної безпеки перебуває на завершальній стадії. На цьому етапі необхідно додати до отриманих раніше учнем знань розгляд наступних, *більш складних тем*:

- застосування первинних засобів гасіння при пожежі;
- пожежно-технічне обладнання;
- пожежонебезпека електричних мереж;
- системи автоматичного пожежогасіння,
- пожежна сигналізація;
- правила поведінки під час виникнення пожежі;
- запобіжні заходи від ураження струмом,
- отримання опіків, перша домедична допомога;
- отруєння димом; перша домедична допомога;
- допомога учням молодших класів у разі евакуації.

Крім того, в процесі вивчення правил пожежної безпеки зі старшокласниками потрібно також орієнтуватися на подальший вибір професії та необхідність дотримання правил пожежної безпеки в подальшому житті: вдома, на виробництві, на природі, в цілях забезпечення особистої безпеки і безпеки оточуючих людей.

До завершення навчального процесу випускник повинен володіти наступними знаннями та навичками:

- розуміти процес виникнення, розвитку і гасіння пожежі;
- знати основні властивості горючого середовища і джерел запалювання;
- знати хімічні та фізичні основи горіння;
- розумітися на пожежонебезпечних властивостях матеріалів, речовин і

- предметів;
- знати причини виникнення пожеж і профілактичні заходи щодо їх попередження;
 - розбиратися в основних способах і принципах гасіння пожеж;
 - знати основні засоби пожежогасіння, в тому числі первинні, і їх застосування;
 - ознайомитися з роботою аварійно-рятувальних підрозділів;
 - знати і дотримуватися правил пожежної безпеки;
 - розуміти ступінь юридичної відповідальності за недотримання правил пожежної безпеки;
 - вміти оцінювати потенційну пожежну небезпеку в різних приміщеннях, на вулиці і при проведенні будь-яких робіт;
 - вміти оцінювати обстановку в різних ситуаціях при виникненні загоряння або задимлення, вживати необхідних заходів, щоб погасити займання;
 - при необхідності, знати, як користуватися первинними засобами гасіння пожежі, пожежним інвентарем, кранами, системами автоматичного пожежогасіння;
 - уміти надавати домедичну допомогу потерпілим при отриманні опіків і в разі отруєння продуктами згоряння.

Заняття з пожежної безпеки

Перед початком проведення бесід з учнями за тематикою пожежної безпеки класний керівник (відповідальна особа) формулює мету і завдання навчань.

Мета і завдання заняття:

Надати учням необхідні теоретичні знання з питань пожежної безпеки та практично сформувати навички дій під час:

- виникнення пожежі в закладі освіти;
- виникнення пожежі у побуті;
- навчити учнів правильним діям під час надзвичайної ситуації (пожежі)

Орієнтовна тематика бесід наступна:

- ✚ Теоретичні відомості про горіння речовин.
- ✚ Стадії горіння та причини виникнення пожеж.
- ✚ Характеристика небезпечних факторів пожежі.
- ✚ Вимоги пожежної безпеки у побуті та правила поведінки під час пожежі у житловому будинку.
- ✚ Протипожежний захист шкільних приміщень та правила поведінки у навчальних кабінетах.
- ✚ Гасіння пожежі підручними засобами на початковій стадії загоряння.
- ✚ Куточок з питань пожежної безпеки
- ✚ Домедична допомога постраждалим від пожежі.

1. Теоретичні відомості про горіння речовин

Пожежа — це неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується у часі, просторі і коли вогонь виходить із під контролю. Під час

горіння протікає процес з'єднання речовин з киснем і це супроводжується виділенням диму та полум'ям.

Небезпечними факторами, які створюють загрозу життю і здоров'ю людини, є токсичні продукти горіння, підвищена температура середовища, дим, вибухи та руйнування, ураження електричним струмом, паніка.

Щоб почалося горіння, потрібна горюча речовина, кисень та джерело запалювання. За відсутності будь-якого чинника горіння не відбудеться.

Горюча речовина. Майже всі речовини можуть горіти: тверді тіла, рідини, гази і метали. Всі вони горять по-різному. Деякі тверді тіла горять із тлінням: деревина, папір, солома, тканина тощо. Інші горять без тління, наприклад, пластмаса. Особливо потрібно звернути увагу на горіння рідких речовин, які не розчиняються у воді: — бензин, нафта, які згорають на її поверхні та на такі рідини як спирт, гліцерин що розчиняються у воді та інші...

Усі речовини поділяються на горючі, важкогорючі та негорючі.

Горючі матеріали загоряються від джерела вогню та продовжують горіти після зникнення джерела запалювання.

Важкогорючі (важкоспалимі) під впливом вогню чи високої температури спалахують, чи тліють, чи обвуглюються, а після зникнення джерела запалювання горіння чи тління припиняється.

Негорючі — під дією вогню або високої температури не спалахують, не тліють і не обвуглюються. Ціла низка матеріалів мають здатність самозайматися. З такими речовинами потрібно поводитися дуже обережно. Наприклад, самозаймання може визвати кислота, яку пролили на деревину або тирсу.

Самозаймаються речовини такі, як: сіно, торф, зерно, буре вугілля, вугільний пил та інші органічні матеріали.

До джерел запалювання відноситься відкритий вогонь: тліюча цигарка, сірник тощо. При їх горінні виділяється багато тепла за короткий час. Температура полум'я тліючої цигарки може триматися на рівні 320 — 420 градусів протягом 2 — 2,5 хв., сірника на рівні — 620 — 640 градусів протягом 0.5 — 1 хвилини.

Вплив кисню на хід горіння. Пожежа розвивається, коли у повітрі є 14-16% кисню.

За недостатньою кількістю кисню горюча речовина згорає неповністю. При цьому виникає дим – вуглекислий та угарний газ. Надлишок повітря може в одних випадках припинити пожежу, наприклад, коли ви задмухуєте свічку (багато повітря, замало горючої речовини). В інших, навпаки, може роздути полум'я. Так буває під час пожежі в лісі (багато і горючої речовини і кисню). Деякі речовини можуть горіти і без наявності окисника. Під час горіння цих речовин виділяється кисень, який і підтримує горіння «без кисню». Без окисника горять бікфордів шнур, бенгальські вогні.

2. Стадії горіння та причини виникнення пожеж

Горіння зазвичай проходить декілька стадій. Можна виділити три основні, а саме: запалювання (виникнення), поширення полум'я (горіння) і згасання полум'я.

У звичайному будинку перетворення загоряння у пожежу триває приблизно 1-3 хвилини — це I стадія. II стадія — зростання зони горіння — 5-6 хвилини. А далі йде

нарощування потужності пожежі. Температура підвищується в осередку загорання до 250-300 градусів.

У будинках розрізняють три стадії пожежі:

- початкова — невелике полум'я, яке можна легко потушити підручними засобами — ковдрою, водою (якщо це не загорання електроприладів, чи мережі), вогнегасниками;
- середня — коли полум'я охоплює всю кімнату;
- основна стадія характеризується високою температурою. За цей період згорає 80-90 % усіх горючих матеріалів.

Для попередження можливої пожежі у вашому будинку чи квартирі треба вміти правильно оцінювати небезпеку: потрібно завжди пам'ятати, що паперове сміття, шари пилу, жиру та інші горючі речовини — це найкращі умови для виникнення пожежі.

З цією метою потрібно:

- переконуватись у справності опалювальних систем, електропроводки і приладів для обігрівання, бо вони є першопричиною пожежі;
- знати, де можна взяти підручні засоби тушіння: грубу тканину, вогнегасник, — де знаходяться джерела води;
- якщо в домі пічне опалення, потрібно не рідше одного разу на три місяці прочищати димоходи та їх білити.

3. Характеристика небезпечних факторів пожеж

У кожному випадку появи диму, а також при виявленні осередків горіння негайно викликайте пожежно-рятувальну службу. Під час виклику пожежно-рятувальної служби необхідно коротко повідомити, що горить, точну адресу, після чого в першу чергу, прийміть заходи щодо врятування матеріальних цінностей.

Пожежа, як правило, починається з невеликого середовища горіння і ліквідувати її в цей період не виникає великих труднощів.

Необхідно використовувати всі засоби пожежегасіння, які є під руками: воду, пісок, вогнегасники, зволожену тканину тощо.

Вода є основним засобом боротьби з вогнем. Однак при гасінні, наприклад, рідкого масла, гасу, бензину слід урахувати, що ці рідини легші води, впливають на її поверхню і продовжують горіти. Тому при горінні таких речовин краще всього накривати їх ковдрою чи цупкою тканиною. Можна також засипати їх піском.

Токсичні продукти горіння

За статистикою найбільше людей при пожежі гине внаслідок отруєння токсичними речовинами, які утворюються від горіння синтетичних речовин, гуми тощо.

Частіше за все під час пожежі люди отримують смертельне отруєння чадним газом (оксидом вуглецю), якого найбільше є в продуктах горіння. Він небезпечний тим, що, потрапляючи у кров, викликає кисневе голодування, у людини порушується координація рухів, вона втрачає здатність розмірковувати, втрачає бажання рятуватись від небезпеки. При великій концентрації цього газу у крові можливе припинення функція дихання — настає смерть через декілька хвилин від початку отруєння.

Чадний газ при початковому диханні викликає прискорене дихання, серцебиття, що в свою чергу примушує людину швидше вдихати і інші токсичні речовини, які є супутниками чадного газу. Від них у людини з'являється печія у грудях, спазми в горлі. Смерть може наступити від задухи.

Вогонь та променисті потоки

Коли температура у середовищі пожежі більша, ніж 100 градусів, організм людини не витримує. Вона втрачає свідомість і може загинути через декілька хвилин. Вдихання розігрітого повітря спричиняє поразку легенів та опіки шкіри.

Для організму людини вважається небезпечною температура приміщення 55 градусів., від неї в людини вже через 20 секунд з'являються опіки. Якщо температура приміщення 70 градусів, опіки виникають через 1 -2 секунди.

Підвищена температура середовища

Відомо, що в процесі горіння бере участь кисень, і тому інтенсивне горіння речовин створює його недостатність. В атмосфері кількість кисню становить 21%, і зменшення його всього на 3 % здатне викликати погіршення рухливих реакцій, а на 7 % — людина втрачає здатність в орієнтуванні, що перешкоджає рятування потерпілих. Зменшення його концентрації до 10 % спричиняє смерть людини через декілька хвилин.

Вибухова хвиля

При пожежі у будинку від нагрівання може вибухнути газовий балон. Взагалі може статися вибух газу, від якого порушиться і конструкція будівлі. Люди, що знаходились поруч, можуть постраждати від ударної хвилі та відкритого вогню.

Брак кисню, надлишок диму та чадного газу

Перша ознака пожежі — це дим. Колір його буває різним, але він являє собою видимі тверді або рідкі частинки в газах, що утворилися під час горіння.

Дим викликає сльозотечу, сильний кашель, утруднює дихання. При цьому продукти горіння можуть спричинити отруєння організму. Ураження електричним струмом..

Сучасні будівлі мають вхідну електричну мережу, яка при пожежі продовжує знаходитися під струмом, і тому цілком можливе при гасінні конструкцій будівлі ураження людини електричним струмом і тому у першу чергу слід відключити електричну мережу.

Паніка

Фізичний і морально-психологічний стан таких людей зазнає суттєвих змін, поведінка повністю може вийти як із під власного, так і стороннього контролю. Втрачаючи здатність об'єктивної оцінки навколишньої ситуації, людина сама несвідомо може нанести шкоду своєму здоров'ю та внести розлад у діях при рятуванні інших потерпілих.

Вихід із зони пожежі

Якщо у приміщенні вже створилася задимленість, то слід пам'ятати, що найбільша кількість (відносна) кисню придатна для дихання знаходиться біля самої підлоги.

Якщо людина самотійно вибирається з осередку пожежі, то вона повинна знати, що краще виходити із зони пожежі нагинаючись або навіть плазуючи обминаючи небезпечні місця.

Слід пам'ятати, що маленькі діти від жаху побаченого горіння дуже часто ховаються у кутках, залазять під ліжко чи у шафу. Рятуючи дітей, потрібно голосно їх кликати, а знайшовши слід взяти на руки, міцно притискаючи до себе, винести із зони горіння.

4. Вимоги пожежної безпеки у побуті та правила поведінки під час пожежі у житловому будинку

Понад 80% усіх пожеж виникає в житлових будинках, що в значній мірі пояснюється незнанням та невиконанням елементарних правил пожежної безпеки. Сучасні будинки в містах і селищах будуються з урахуванням правил пожежної безпеки. Ці правила закладаються з самого початку у будівельні креслення майбутніх споруд.

Обов'язково враховуються такі вимоги:

- можливості швидкої евакуації людей незалежно від їх віку, стану здоров'я на прилеглу до будівлі територію, де вони будуть у безпеці;
- конструкція будівлі повинна бути складена таким чином, щоб не заважати рятуванню людей та матеріальних цінностей;
- враховується можливість застосування засобів пожежегасіння та доступ до джерел води;
- вільний доступ до стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів первинного пожежогасіння;
- не дозволяється розведення вогнищ, навіть при виконанні з метою виконання будь-яких будівельних робіт ближче ніж за 15 метрів.

Пожежа у багатопверховому будинку

Пожежа дуже швидко охоплює багатопверховий будинок.

У сучасних будинках використовується горючі полімерні синтетичні облицювальні та конструктивні матеріали. Вони застосовуються при виробництві меблів, побутовій техніці, елементах загального дизайну і при загоранні вони мають велику токсичність. Дуже часто, за економічною вигодою, застосовують утеплювальні, легкі металеві конструкції, які у 4-6 разів мають меншу межу вогнестійкості в порівнянні з залізобетонними конструкціями.

Для покриття будівлі, її гідроізоляції застосовують шифер, черепицю, руберойд тощо. В середині будинок облицюють керамічною плиткою, різними пластиками, деревостружковими та деревоволокнистими плитами, лінолеумом тощо.

Головним показником параметрів матеріалів, які можуть застосовуватися при будівництві, обладнанні квартир є їх пожежобезпечність.

Дуже часто пожежа може статися вночі, коли більшість людей відпочиває. Якщо ви прокинулися від шуму пожежі і запаху диму:

- не сідайте в ліжку, а скотіться з нього прямо на підлогу;
- якщо на дотик двері не гарячі зробіть спробу залишити приміщення;
- якщо двері гарячі — не відчиняйте їх, дим та полум'я може не дозволити вам вийти;
- якщо у кімнаті є вода — змочіть нею все приміщення та його предмети — це дозволить вам на деякій час зменшити дію диму та полум'я;

- якщо ви знаходитесь у висотному будинку, не біжіть униз крізь вогнище, а користуйтеся можливістю врятуватися на даху будівлі.

5. Протипожежний захист шкільних приміщень **Правила поведінки у навчальних кабінетах**

Однією із систем захисту, спрямованою на забезпечення безпеки закладу освіти під час проведення занять, є своєчасна і швидка евакуація учнів, учителів, винесення з приміщень матеріальних цінностей. З цією метою розробляються інструкції на випадок пожежі та план евакуації.

Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з будівель і приміщень. У першу чергу з приміщень повинні евакуюватися люди, а якщо дозволяє час, виносяться матеріальні цінності.

Евакуація людей з приміщень відбувається за наявності таких основних факторів:

- температура повітряного середовища сягає 60-70 градусів;
- різко знижується концентрація кисню у приміщенні;
- виникає задимленість приміщення.

У сучасних будівлях, згідно з правилами пожежної безпеки передбачені запасні входи та виходи, коридори, сходи, фойє, проходи тощо. Вони можуть займати значну площу — до 30 % від загальної площі.

Якщо пожежа виникла у навчальному кабінеті, необхідно, у першу чергу, відключити електромережу. Зазвичай, кабінети фізики, інформатики обладнані окремим вимикачем, який розташований у легкодоступному місці (біля дверей), щоб кожний, хто знаходиться в приміщенні мав можливість його відключити.

У разі виникнення пожежі передбачений вимушений рух людей за напрямками, які зазначені в *Плані евакуації*. Проводиться евакуація під керівництвом людей, котрі навчені діям у разі виникнення пожежі. При цьому рух їх здійснюється практично одночасно і має чітку спрямованість — усі прямують до виходів з приміщення.

Психологія індивідуальної поведінки людини під час рятування від пожежі викликана в основному страхом за своє життя. Прагнення людини якнайшвидше вийти з небезпечної зони зрозуміле — рятування життя. При таких випадках можливе навіювання небезпеки. Воно можливе через перебільшення, небезпеки, сприймання її без відповідного аналізу та схильність до наслідування дій інших. Це може викликати паніку.

Паніка може проявлятися або у вигляді ступору (завмирання, нерухомості, нездатності до дій), або у вигляді фуги (хаотичні кидання, нецілеспрямований біг), прийняття рішень будь-яку ціну врятувати своє життя. Така поведінка може передаватися іншим людям, і тоді виникає загальна паніка.

Усі, хто працює та навчається у закладі освіти, живе у багатоповерховому сучасному будинку, повинні знати *шляхи евакуації та особливості евакуаційних виходів*.

Евакуаційні виходи - називаються виходи, які безпосередньо ведуть із приміщень через коридор, сходи, сусіднє приміщення. Коридори і сходи — це основні шляхи евакуації.

Основні та запасні виходи з приміщень позначають квадратом зеленого кольору з білою обвідкою за контуром з написом "Вихід". Також може бути символічне зображення людини чорного кольору, що біжить.

План евакуації

Зазвичай план евакуації складається з двох частин:

- графічної (малюнок);
- текстової (пояснення до плану).

Якщо будівля багатоповерхова, план евакуації складається для кожного поверху.

Приміщення нумеруються і в першу чергу позначаються стрілками шляхи евакуації людей, двері показують відчиненими.

Маршрути руху зображають суцільними лініями зі стрілками зеленого кольору, а маршрути до запасних виходів пунктирними зеленого кольору.

На евакуаційному плані позначають місця приладів пожежогасіння.

За цим планом проводяться практичні навчання учнів, учителів та всіх співробітників, працюючих у школі.

Як діяти учням та вчителям у разі виникнення пожежі в школі

- Насамперед необхідно негайно повідомити про пожежу в аварійно-рятувальну службу за телефоном «101». Якщо ви побачите охоплене вогнем приміщення, не намагайтеся увійти в нього. Необхідно зачинити двері в цю кімнату. Відчинені двері не тільки випустять дим, а й перешкоджають евакуації, тому що раптовий приплив повітря може призвести до поширення вогню з великою швидкістю.
- Повідомити про пожежу адміністрацію школи, вжити термінових заходів щодо евакуації дітей та персоналу із будівлі закладу освіти. В цей час важливо не панікувати! Евакуація проводиться з усієї будівлі школи, навіть якщо пожежу виявлено тільки в якійсь її частині.
- Почувши сигнал тривоги, учні за вказівкою вчителя залишають класну кімнату і прямують до місця збору. Останнім іде вчитель з класним журналом. Двері класної кімнати й усі інші двері на шляху евакуації необхідно зачинити.
- Кожен клас спускається сходами тільки з одного боку, залишаючи другий вільним для учнів інших класів, за винятком тих випадків, коли сходи дуже вузькі. В цей час не слід обганяти одне одного та штовхатися.
- Усі, кого не було в класі під час сигналу тривоги, повинні негайно приєднатися до свого класу чи групи на місці збору.
- У разі потреби необхідно організувати пошуки людей, яких не виявили на місці збору.
- Нікому не можна повертатися в будівлю школи без дозволу рятувальників чи директора школи.
- На місці збору кожен клас чи група людей займають чітко визначене місце і перебувають там до подальших вказівок рятувальників чи адміністрації.
- Після евакуації необхідно зробити перекличку (за класним журналом), аби з'ясувати, чи всі покинули приміщення школи. Директор школи (або його заступник) на місці збору особисто приймає рапорти від старших усіх груп.

- Для дітей з обмеженими можливостями та неврівноваженою психікою повинні бути заздалегідь передбачені спеціальні заходи щодо їх евакуації.
- Під час евакуації необхідно заборонити розмови, щоб було добре чути розпорядження рятувальників та адміністрації школи.
- Ще до прибуття аварійно-рятувальної служби, адміністрації школи слід визначити характер та місце пожежі, а також загальну кількість евакуйованих. Ця інформація потрібна начальнику аварійно-рятувального підрозділу для подальших дій щодо ліквідації пожежі.

**Як поводитися під час пожежі в закладі освіти,
якщо поруч із учнем немає дорослої людини**

1. Пожежа у класі (приміщенні), в якому ти перебуваєш:
 - якщо можеш вийти з класу через двері, рятуйся сам і допоможи іншим;
 - якщо вихід перекрито вогнем, але поряд є зовнішня пожежна драбина, скористайся нею;
 - під час пожежі не можна ховатися в глухі кути, під парти, шафи, у підсобні приміщення тощо;
 - необхідно захистити органи дихання (зволоженою тканиною) і закрити щілини під дверима (краще вологими ганчірками);
 - знайди можливість подати сигнали рятувальникам про своє місцезнаходження.
2. Пожежа в коридорі:
 - перш ніж визирнути в коридор - торкнись тильним боком долоні до ручки вхідних дверей. Якщо вона гаряча, не відчиняй двері – там небезпека;
 - якщо ручка дверей холодна - визирни в коридор. Побачивши там вогонь або багато диму – негайно зачини двері;
 - якщо диму небагато і він піднімається знизу, це означає, що пожежа виникла на нижніх поверхах будівлі школи. Не спускайся вниз, повернись в клас, щільно зачини двері, чекай на допомогу рятувальників;
 - якщо неможливо залишити приміщення, а в тебе є мобільний зв'язок, зателефонуй в аварійно-рятувальну службу за номером «101», щоб повідомити про себе. У приміщенні слід стояти біля вікна, аби тебе швидше помітили рятувальники;
 - якщо пожежа виникла поверхом вище, спускайся вниз сходами, обов'язково захистивши органи дихання.

**БУДІВЛІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА УСТАНОВ МАЮТЬ БУТИ
ОБЛАДНАНІ ЗАСОБАМИ ОПОВІЩЕННЯ ЛЮДЕЙ ПРО ПОЖЕЖУ,
ДО ЯКИХ НАЛЕЖАТЬ**

1 внутрішня телефонна та радіотрансляційна мережі

2 спеціально змонтовані мережі мовлення

3 дзвінки та інші звукові сигнали

НАПРЯМКИ ДІЙ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ ПОЖЕЖІ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Керівнику гасіння пожежі (до його прибуття – адміністрації закладу) необхідно:

- з'ясувати кількість і вік учнів (студентів);
- організувати спільно з вчителями (викладачами) планову і швидку евакуацію дітей, у першу чергу дітей молодшого віку;
 - після евакуації організувати перевірку всіх приміщень, що задимлені, горять, а також суміжні з ними, та шляхів, якими проводилась евакуація, від керівника (вчителів, викладачів) навчального закладу вимагати перевірки наявності учнів (студентів);
 - у дитячому дошкільному закладі організувати перевірку, чи не залишилися діти у гральних і спальних кімнатах, підсобних приміщеннях, чи немає дітей у шафах, на ліжках і під ними, за занавісками і різними меблями;
 - організувати захист чи евакуацію цінного обладнання.

Керівник закладу або особа, яка його заміщує, що прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

- перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі;
- здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів. У разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили й засоби;
 - організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками й журналами обліку навчальних занять;
 - призначити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їзних шляхів та вододжерел;
 - перевірити включення в роботу СПЗ;
 - вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі;
 - у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби;
 - припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо ліквідації пожежі;
 - організувати відімкнення мереж електро- і газопостачання, систем вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі;
 - організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити у разі потреби їх охорону;
 - інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі.

Під час проведення евакуації та гасіння пожежі необхідно:

- з урахуванням обстановки, що склалася, визначити найбезпечніші евакуаційні шляхи й виходи до безпечної зони у найкоротший строк;
 - ліквідувати умови, які сприяють виникненню паніки. З цією метою працівникам закладів не можна залишати дітей без нагляду з моменту виявлення пожежі та до її ліквідації;
 - евакуацію людей слід починати з приміщення, у якому виникла пожежа, і суміжних з ним приміщень, яким загрожує небезпека поширення вогню і продуктів горіння. Дітей молодшого віку і хворих слід евакуювати в першу чергу;
 - у зимовий час на розсуд осіб, які здійснюють евакуацію, діти старших вікових груп можуть заздалегідь одягтися або взяти теплий одяг із собою, а дітей молодшого віку слід виводити або виносити, загорнувши в ковдри або інші теплі речі;
 - ретельно перевірити всі приміщення, щоб унеможливити перебування у небезпечній зоні дітей;
 - виставляти пости безпеки на входах у будівлі, щоб унеможливити повернення дітей і працівників до будівлі, де виникла пожежа;
 - у разі гасіння слід намагатися у першу чергу забезпечити сприятливі умови для безпечної евакуації людей;
 - з метою запобігання поширенню вогню, диму утримуватися від відчинення вікон і дверей, а також від розбивання скла.
- Залишаючи приміщення або будівлі, що постраждали від пожежі, потрібно зачинити за собою всі двері й вікна.

6. Гасіння пожежі підручними засобами на початковій стадії загорання

До прибуття штатної пожежної команди і, якщо є можливість загасити пожежу своїми силами (без ризику для власного життя), використовують наступні пожежні знаряддя:

- пожежні покривала, ящики з піском та діжки з водою;
- ручний немеханізований пожежний інструмент;
- систему, яка приводить у дію пожежний кран;
- вогнегасники.

Пожежні покривала, ящики з піском та діжки з водою належать до первинного засобу. Вони мають розмір не менше 1x1, їх застосовують для гасіння невеликих осередків пожежі класу В (пожежі рідких горючих речовин) та класу А (пожежі твердих горючих речовин). Пожежне покривало складається з двох шарів: базальтової тканини, яка негорюча і брезентової, просоченої речовиною, яка підвищує вогнестійкість.

Ящики з піском є необхідною складовою пожежного інвентарю. Ящики для піску повинні бути ємністю від 0,5 до 3,0 м. куб і укомплектовані совковою лопатою. Діжки з водою встановлюють там, де відсутній протипожежний водопровід і де зберігаються горючі речовини. Їх об'єм повинен бути не менше 200 літрів. Діжки комплектують відром.

Ручний немеханізований пожежний інструмент є складовою комплекту первинних засобів пожежегасіння. За звичай його розміщують на обладнаних пожежних щитах. До пожежного інструменту входять гаки, лопати, лом, сокири, багри пожежні. Вони заздалегідь розташовуються (прикріплюються) на визначеному місці.

За допомогою *пожежного інвентарю* відчиняють двері і вікна у середині будівлі, яка загорілась, ламаються перегородки між кімнатами, прорубуються отвори у тонкостінних перегородках, що горять — розтягуються конструкції будівлі щоб зменшити кількість горючої речовини.

Пожежний кран у сучасних будівлях, школах встановлюють пожежні насоси, які можна безпосередньо включити на поверсі, де виникла пожежа. Для цього біля пожежного крана розміщують пускові кнопки, які знаходяться у коробці під склом. Пожежний кран на поверсі комплектують пожежним рукавом довжиною 10-20 метрів.

Для приведення у дію пожежного крану відчиняють дверці шафи, з'єднують пожежний рукав з краном, розгортають рукав у напрямку пожежі, відкривають вентиль крана і натискають на кнопки пускового приладу.

Пожежний інвентар фарбують у яскравий червоний або білий кольори, а пожежний інструмент – чорний. На пожежному крані роблять напис ПК.

Вогнегасник — технічний засіб, призначений для припинення горіння подаванням вогнегасної речовини, що міститься в його корпусі, під дією надлишкового тиску. За масою і конструктивним виконанням він придатний для транспортування і застосування одною людиною. Він є універсальним первинним засобом гасіння пожежі.

Регулярно перевіряйте вогнегасник на предмет технічної справності. Навчайтеся поводитися з пожежним устаткуванням і правильно застосовувати наявні засоби гасіння.

Первинні засоби гасіння пожежі залишаються одним з найбільш дієвих інструментів у боротьбі з пожежею на ранніх етапах його виникнення. Для правильного зберігання і своєчасного використання інструментів і обладнання застосовуються пожежні щити. Чи необхідний пожежний щит в закладах освіти і де він повинен розташовуватися згідно правил пожежної безпеки в Україні?

Пожежний щит або стенд - це спеціальний екран з дерева, металу або пластику, який встановлюється на спеціальних опорах або кріпиться до стіни. Він призначений для зберігання протипожежного інвентарю та обладнання. Залежно від конструкції вони можуть бути відкритого і закритого типів. Відкритий щит представляє собою екран, із закріпленням на ньому інвентарем. Закритий щит є коробкою з суцільними дверцятами, дверцятами з металевої сітки або дверцятами з оглядовим прозорим віконцем.

Пожежний щит для школи або дитячого садка повинен бути змонтований у внутрішніх приміщеннях будівлі в тому випадку, якщо воно не обладнане системою пожежного водопроводу і установки автоматичного гасіння. Щит може бути встановлений в комплексі з інформаційним стендом, що містить наочні матеріали з техніки безпеки і правил поведінки під час пожежі.

Щит встановлюється в будівлі на добре видному місці з вільним доступом з розрахунку один щит на 200 метрів квадратних площі. Місце його розташування має бути зазначено на евакуаційному плані. Вогнегасники, що зберігаються на стенді, повинні бути захищені від прямих сонячних променів, а також теплового випромінювання від опалювальної системи або працюючого технологічного обладнання. Стенд повинен бути пофарбований в червоний колір і мати відповідні позначення на корпусі. Забороняється установка щита на шляхах евакуації з будівлі або приміщення. Весь інвентар, обладнання та протипожежний інструмент повинен використовуватися тільки за прямим своїм призначенням.

Комплектація щита може включати в себе наступні найменування інструментів та інвентарю:

- вогнегасники порошкового або вуглекислотного типів;
- конусні відра;
- багри і ломи;
- пожежні сокири;
- лопати штикового і совкового типів;
- протипожежні полотна;
- ємності з водою;
- ящики з піском.

7. Куточок з питань пожежної безпеки

Куточок з питань пожежної безпеки в закладах освіти виконує функцію інформування дітей про необхідність правильної поведінки з джерелами вогню і як вести себе в разі виникнення пожежі. На відміну від щитів, інформаційні куточки повинні бути в кожному закладі освіти незалежно від наявності систем сигналізації та автоматичного пожежогасіння. Вони виконуються з різних жароміцних матеріалів, відрізняються яскравими кольорами з написами великим шрифтом.

Куточок з питань пожежної безпеки в дитячому садочку повинен бути розрахований на найменшу аудиторію. Вони повинні містити яскраві картинки і наочні матеріали, що привертають увагу малюків, в ігровій формі формують основи пожежної безпеки і правила поведінки в екстреній ситуації. Куточок з питань пожежної безпеки в школі може містити таблиці, цікаві факти і статистичні дані, а також телефони екстрених служб і план евакуації з будівлі. Найчастіше вони розташовуються близько їдалень, актових залів, роздягалень.

8. Домедична допомога постраждалим від пожежі

У результаті перебування в задимленому приміщенні може статися отруєння людей продуктами горіння. Вони викликають порушення діяльності серцево-судинної системи та центральної нервової системи. Це виявляється головною біллю, нудотою, блювотою, запамороченням, слабкістю, серцебиттям. Людина втрачає свідомість, може зупинитися дихання. Такі отруєння найчастіше бувають від вдихання чадного газу — оксиду вуглецю (СО). Поступаючи у кров разом із продуктами дихання, він взаємодіє з гемоглобіном у крові. Відбувається погіршення забезпечення організму киснем і розвивається хвороба під назвою киснева недостатність (гіпоксія).

Варто 2-3 рази вдихнути дим від горіння токсичної речовини, і людина може знепритомніти. За концентрацією у повітрі 0,1 % оксиду вуглецю через 1 годину виникає головний біль та запаморочення, шум у вухах, нудота, сонливість, відчуття задухи, втрата свідомості. Ураження чадним газом буває трьох ступенів:

I ступінь — *легка*. Людина свідомість не втрачає, але у неї може бути запаморочення голови. Вона відчуває шум у вухах, пульсацію венозних судин, головний біль, спрагу, жах.

II ступінь — *середня* (втрата свідомості). Людина тимчасово втрачає свідомість, але вона може повернутись до неї, коли вона опиняється на свіжому повітрі. При другій ступіні в людини спостерігається психомоторне збудження, неадекватна поведінка, почервоніння обличчя, температура тіла може підвищитися до 38-40 градусів.

III ступінь — *тяжка* (тривала непритомність). Крім втрати свідомості, температури, через велику концентрацію чадного газу у крові до 60 — 70% настає кисневе голодування, яке змінює шкіряний покрив людини — він стає блідо-синюшним, дихання стає прискореним і поверхневим. Як наслідок, може бути мимовільне випорожнення кишечника і сечовика.

Постраждалих від отруєння чадним газом необхідно перш за все, винести на свіже повітря та звільнити грудну клітину від одягу та виконати наступні дії:

Домедична допомога постраждалому

- якщо постраждала людина у свідомості, необхідно напоїти її чаєм чи кавою, дати понюхати нашатирний спирт, зігріти одягом чи грілкою. У жодному разі не давати йому заснути;

- якщо людина втратила свідомість, але дихання не припинилось, треба розстебнути одяг, побризкати обличчя холодною водою, дати понюхати нашатирного спирту, розтерти і зігріти тіло;

- якщо у потерпілого при його рятуванні припинилося дихання, потрібно терміново починати вентиляцію легенів способом «рот до рота» або «рот до носа» і продовжувати це до приїзду екстреної медичної допомоги.

- той, хто надає допомогу, щоб не отруїтися, вдих у рот або в ніс потерпілого робить через змочену марлеву серветку або носову хусточку, а при пасивному видиху потерпілого відхиляє свою голову вбік, щоб видихуваний газ не потрапив у легені.

Ступені опіків:

Опік I ступеня уражає самий верхній шар шкіри - епідерміс. Омертвіння глибше розташованих шарів не відбувається. Це найлегший ступінь опіку, який характеризується почервонінням шкіри, набряком та болем. Видужування настає без подальшого лікування через 3-6 діб.

Опік II ступеня характеризується утворенням пухирів, наповнених прозорою жовтуватої рідиною, тому що під впливом високої температури епідерміс омертвіє та відшаровується, а під ним накопичується тканинна рідина. Пухирі можуть виникнути відразу після опіку або через деякий час. Розміри та форма пухирів різні, іноді вони зливаються в один. Вміст великих пухирів поступово згущується, стає желеподібним. При опіку II ступеня пошкодження глибоких шарів шкіри немає. Тому якщо не потрапляє інфекція, опікова рана загоюється самостійно через 2-3 тижні без утворення грубих рубців.

Опік III ступеня поділяють на групи А та Б. При опіках IIIА ступеня настає неповне омертвіння саме шкіри зі збереженням її паросткових зон. При опіку IIIБ ступеня шкіра уражається на всю глибину.

Опік IV ступеня виникає при дії на тканини вельми високих температур. Це найтяжча форма опіку, при якій уражається шкіра, м'язи, сухожилля, кістки тощо.

Опіки I, II, IIIА ступенів належать до поверхневих. Вони можуть загоюватися самостійно з повним відновленням шкірного покриву навіть на великій площі опіку. Глибокі опіки III Б та IV ступенів принципово відрізняються тим, що загоюються рубцюванням та здебільшого вимагають хірургічних методів лікування, які полягають у пересадці шкіри.

Домедична допомога при отриманні термічного опіку

Домедична допомога повинна бути спрямована на припинення впливу високої температури на потерпілого. Вертикальне положення тіла сприяє розповсюдженню опіків на обличчя, загорянню волосся та ураженню органів дихання. Тому потерпілого кладуть в горизонтальне положення та швидко гасять одяг, що горить,

будь-яким способом накривають покривалом, заливають водою, закидають піском, замазують рідкою глиною або брудом.

При невеликому опіку (I ступеня) необхідно підставити обпечене місце під струмінь холодної води та тримати до стихання болю, а потім змазати уражену ділянку спиртом або одеколоном, не накладаючи пов'язки.

При сильних опіках та утворенні пухирів необхідно накласти на них стерильну антисептичну пов'язку. У разі відсутності такого роду матеріалів використовують чистий рушник, простирадло, хустинку тощо.

При великих опікових ураженнях шкіри треба негайно викликати екстрену медичну допомогу, закутати потерпілого чистими пропрасованими рушниками, простирадлом, дати знеболювальні препарати та велику кількість рідини (чай, мінеральну воду).

При сильних опіках не можна:

- обробляти шкіру спиртом, одеколоном (це викликає сильну печію та біль);
- проколювати пухирі, що утворилися (вони охороняють рану від інфекції);
- змащувати шкіру жиром, розчином брильянтовим зеленим, міцним розчином марганцевокислого калію, засипати порошками (це перешкоджає подальшому лікуванню);
- зривати прилиплі до місця опіку частини одягу, доторкатися до нього руками (може потрапити інфекція);
- дозволяти потерпілому самостійно пересуватися (можливий шок);
- поливати пухирі та обвуглену шкіру водою.

При сильних опіках обов'язково зверніться за медичною допомогою! Не займайтесь самолікуванням – його наслідки можуть бути небезпечними для вашого здоров'я!

РОЛЬ БАТЬКІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПРАВИЛАМ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Важливим аспектом в навчанні дітей правилам пожежної безпеки є безпосередня участь батьків у цьому процесі. Саме батькам необхідно якомога частіше проводити бесіди з дітьми щодо правильної поведінки під час виникнення такої надзвичайної ситуації як пожежа. Виховуючи дитину, слід пояснювати йому, які дії можуть призвести до небезпечних ситуацій. Наприклад, деякі види ігор, перебування у небезпечних для життя і здоров'я місцях, можуть стати причиною пожежі.

Їм також необхідно не лише нагадувати дітям про заходи пожежної безпеки, а й самим неухильно дотримуватись даних правил, у цілях безпеки всіх членів родини та задля запобігання виникнення пожеж. Говорити з дітьми про пожежну безпеку слід, мало не з пелюшок. Вік 3-4 роки вважається оптимальним для того, щоб розповісти дитині ази пожежної «граматики».

Дитина має розуміти, чому пожежі небезпечні, шкідливий дим, і що гірше, вогонь або дим. Залишатися в палаючій квартирі або як-то (і як саме) з неї вибиратися. Чи варто намагатися гасити пожежу самостійно і кого покликати на допомогу, якщо вдома немає дорослих.

На всі ці питання у дитини повинні бути вичерпні відповіді, дозволяють приймати правильне рішення в критичній ситуації.

Батьки вдома повинні проводити профілактичні бесіди з дітьми на теми протипожежної безпеки. Діти повинні знати, що сірники є необхідним інструментом для розпалювання вогню для приготування їжі, але ніяк не іграшкою. Також важливо, щоб дитина розуміла, що не можна торкатися мокрими руками електричні прилади, що-небудь пхати в розетки, торкатися оголених проводів.

У ході навчання дітей правилам пожежної безпеки батьками та педагогами необхідно сформувати у дитини розуміння потенційної небезпеки, яку несе вогонь. Дуже важливо, щоб діти усвідомили необхідність дотримання правил пожежної безпеки скрізь, де б вони не знаходилися: в будинку, квартирі, на вулиці, в лісі і в будь-яких інших приміщеннях і місцях.

Під час батьківських зборів педагог обов'язково приділяє увагу питанням безпеки життєдіяльності, проводячи бесіди з батьками з відповідної тематики:

Тема 1. Попередження пожеж від пустощів дітей з вогнем

Дуже часто причиною виникнення пожеж є діти. Трапляється це тому, що батьки в повсякденних турботах не завжди усвідомлюють, яку небезпеку ховає в собі вогонь, що потрапляє до рук дитини. Якщо малюк взяв, наприклад, ніж, голку чи шматок скла, то це одразу викличе переляк у батьків, бабусь, сусідів. Ну а якщо в руках дитини з'являються сірники, то аналогічну реакцію не завжди зустрінеш.

Добре бажання — виховувати у дітей самостійність вже з раннього віку. Однак ризикує той, хто пов'язує її з небезпечними для дитячого віку завданнями, коли дітям дозволяють самим розпалювати печі, газові прилади, вмикати в електромережу електричні праски, плитки, радіоприймачі та телевізори, купувати сірники у магазині.

В іграх та забавах діти завжди люблять копіювати дорослих. Вони самі розпалюють дрова в печі, газові плитки та інше, а інколи й палять цигарки. І нерідко ці вільності закінчуються нещасними випадками. А як часто влітку можна спостерігати, як група діток затіває ігри і користується сірниками у дворі, розкладає вогнища поблизу дозріваючої пшениці чи лісного масиву, в громадських будівлях. Однак дорослі, спостерігаючи ці забави, байдуже проходять повз, не попереджують дітей, не вимагають від них припинити небезпечне заняття. Тому, на превеликий жаль, кожна десята пожежа в Україні виникає з вини малолітніх дітей. Щоб уникнути цього, необхідно суворо забороняти дітям всілякі ігри з вогнем, слідкувати, щоб вони не розводили багаття поблизу будівель. Дорослим необхідно зберігати сірники тільки в недоступних для дітей місцях.

На допомогу батькам повинні прийти керівники місцевих органів влади, вчителі. В їх силах попіклуватися про організацію розумного відпочинку дітей, особливо в літній період. Для того, щоб влаштувати у селі дитячий майданчик з ліском, каруселями, гойдалками, виділити одну-дві людини для нагляду за дітьми, потрібно не так і багато коштів. Зате і батьки будуть працювати спокійно, і діти не стануть причиною пожеж, не будуть піддавати себе й інших небезпеці.

Попередження пожеж від дитячих пустощів з вогнем – обов'язок кожної дорослої людини.

Тема 2. Попередження пожеж від необережного поводження з вогнем

Дуже великі біди приносять людям пожежі. Якщо хто-небудь із громадян проявить безпечність, необережність у поводженні із сірниками, опалювальними, газовими чи електричними приладами, завчасно не відремонтує чи не почистить від сажі димар, залишить малолітніх діток без нагляду - тоді плоди багатолітньої, клопіткої праці можуть бути за декілька хвилин знищені вогнем. Причини пожеж майже завжди пов'язані з діяльністю людини і в більшості випадків залежать від того, наскільки точно вона дотримується виконання протипожежних правил. Аналіз свідчить, що кожна третя пожежа виникає від необережного поводження з вогнем. Однак необережність допускають не лише малолітні діти. Дуже часто самі дорослі не можуть задуматись над тим, які біди приносить людям необережність поводженні з вогнем. Візьмемо, наприклад, сірники. Ми давно до них звикли і вже не думаємо, що вони можуть стати причиною великого нещастя.

Всім необхідно пам'ятати, що користуватися ними ні в якому разі не можна там, де знаходяться легкозаймісті матеріали (бензин, газ, папір, тирса, сіно, солома та інше). Трапляється, що при розпалюванні сірника відлітає вбік запалена голівка, яку не завжди можна помітити. Потрапивши на легкозаймісті матеріали, вона може принести багато біди. Непогашений сірник теж не слід кидати куди завгодно, насамперед необхідно переконатись в тому, що полум'я загасло, і тільки потім покласти його у безпечне місце чи попільницю.

А скільки нещастя приносять нам безпечні курці. Породжується ця безпечність насамперед зловживанням спиртними напоями. Нерідко чоловік, якій вживав алкогольні напої, кидає абиде непогашений недопалок, лягає в постіль із запаленою цигаркою, не підозрюючи і не думаючи про наслідки.

Така необережність майже завжди закінчується трагедією.

Тема 3. Протипожежні вимоги до житлових будинків та квартир

Щоб уникнути пожежі в житловому будинку, квартирі чи на підвір'ї, необхідно дотримуватись таких правил пожежної безпеки:

- утримувати в справному стані електромережі, електричні прилади, прилади опалення і дотримуватись заходів безпеки при їх експлуатації;
- виконувати заходи безпеки при користуванні печами, газовими приладами, предметами побутової хімії та під час проведення ремонту в квартирах із застосуванням лаків, фарб;
- дотримуватись у будівлях з підвищеною поверховістю встановленого протипожежного режиму (не забивати евакуаційні виходи на балконах та лоджіях, утримувати в справному стані улаштування, які входять в систему димового захисту будинку);
- не загромождувати драбини, холи, коридори загального користування та підходи до засобів пожежогасіння;
- не загромождувати евакуаційні люки на балконах верхніх поверхів;
- не дозволяти будівництво сараїв, гаражів та інших будівель у протипожежних розривах;
- не дозволяти складувати в гаражах пально-мастильні матеріали понад встановлену норму;

- не дозволяти загромаджувати проїзди надвірних територій і розриви між будівлями, під'їзди до джерел протипожежного водопостачання, запасні евакуаційні виходи і пожежні драбини.

Тема 4. Дії населення на випадок пожежі

У будь-якому випадку появи диму, а також при виявленні осередків горіння негайно викликайте пожежну охорону. Під час виклику пожежної охорони необхідно коротко повідомити, що саме горить, та точну адресу.

Пожежа, як правило, починається з невеликого осередку горіння, і ліквідувати її в цей період не становить великих труднощів.

В першу чергу необхідно використовувати всі підручні засоби пожежогасіння – воду, пісок, вогнегасники, тканину, змочену водою, та ін. При цьому необхідно знати, які особливості гасіння різних пожеж.

Вода, наприклад, є основним засобом боротьби з вогнем. Однак при гасінні керосину чи бензину слід враховувати, що рідини, легші за воду, впливають на її поверхню і продовжують горіти. Тому при горінні керогазів, примусів з газом і бензином найкраще накрити їх ковдрою, кошмою чи тугою щільною тканиною – і полум'я загасне.

Найкраще гасити горючі рідини вогнегасниками. Можна засипати їх піском. При горінні електромережі необхідно в першу чергу її відключити, а вже потім приступати до гасіння пожежі сухим піском, вогнегасником.

Тема 4. Пожежна безпека у побуті

Дотримання правил пожежної безпеки у побуті пов'язано з використанням електричних побутових приладів, газових пальників і займистих предметів. Для того, щоб уникнути виникнення пожежі вдома, батьки і педагоги повинні пояснити дітям вимоги щодо пожежної безпеки в побуті.

- Сірники, запальнички та інші предмети, за допомогою яких можна розпалювати вогонь не іграшка. Батьки повинні прибирати їх подалі від дитячих очей, а діти, якщо натрапили на подібні знахідки, ні в якому разі не повинні брати їх в руки.
- Не можна використовувати переносні електричні обігрівачі для сушіння білизни.
- Не можна залишати ввімкнені електричні прилади без нагляду, вони можуть стати причиною пожежі.
- Виходячи з дому, слід перевірити, чи вимкнені електричні прилади, газ і світло. Замикання або газова пічка можуть стати причиною загоряння.
- Під час відключення електрики багато сімей використовують воскові або парафінові свічки для локального освітлення приміщення. Діти з задоволенням спостерігають за танцює язичком полум'я і навіть грають з ним. Слід бути дуже обережними з палаючими свічками, так як незахищене полум'я може легко перекинутися на найближчі предмети і стати причиною загоряння. Не залишати без нагляду палаючі свічки.
- У квартирах з несправною або старої електричною проводкою не можна користуватися електричними приладами. Не можна перевантажувати стару

проводку, оскільки вона може призвести до замикання і займання. Діти повинні знати про це.

- Розетки слід закривати спеціальними захисними екранами або насадками.
- Зараз практично у кожного школяра є мобільний телефон. Поясніть дитині, що залишати його на зарядному пристрої без нагляду дуже небезпечно (може виникнути загоряння пристрою).

Всі перераховані вище правила більшою мірою стосуються батьків, оскільки їх обов'язком є забезпечення безпеки дитини. Що ж стосується самих дітей, то **в цілях профілактики пожеж** вони повинні усвідомити таке:

- сірниками, свічками, запальничками та іншим небезпечними предметами грати не можна. Якщо дитиною знайдено що-небудь з перерахованого, він повинен віддати свою знахідку дорослим.
- вмикати телевізор, комп'ютер, ноутбук без дорослих не можна (мова йде про маленьких дітей, які ще не досить добре освоїли ці гаджети).
- користуватися будь-якими електричними приладами без дорослих не можна.
- залишати без нагляду ввімкнені електроприлади не можна.

Якщо виникла пожежонебезпечна ситуація, то дитина повинна знати такі правила і вимоги:

- маленьким дітям самотійно гасити пожежу забороняється;
- у разі пожежі або задимлення приміщення, його слід негайно покинути (вибігти з будинку, квартири). Якщо такої можливості немає, слід вийти на балкон і голосно кликати на допомогу;
- покликати на допомогу сусідів (якщо батьків немає вдома), повідомити батькам про пожежу;
- попросити сусідів викликати пожежну службу або зробити це самому за телефоном 101, повідомити адресу, та що поруч не має дорослих;
- заборонено ховатися в палаючому або задимленому приміщенні під ліжками або в шафах;
- забороняється користуватися ліфтом під час пожежі, так як він може вийти з ладу із-за пошкодження електропроводки;
- якщо полум'я перекинулося на одяг дитини, він повинен падати на підлогу і катаючись, гасити її;
- дим небезпечний не менш вогню, тому для запобігання отруєння чадним газом діти під час пожежі повинні прикривати мокрим рушником або серветкою лице, руки, голову.

Тематичні виховні заходи

Гра «Полювання на пожежу»

Мета: закріпити знання учнів про послідовність дій під час пожежі.

Обладнання: Аркуші з описами (або зображеннями) ситуацій та варіантів їх вирішення розкладені на різних столах.

Хід гри: Діти по черзі підходять до столу і навмання витягують аркуш із

запитанням. Після цього учень шукає аркуш із відповіддю та пояснює свій вибір, описуючи небезпечну ситуацію в цілому. Інші школярі можуть доповнювати відповідь чи ставити додаткові запитання. Гра триває доти, доки на всі запитання не будуть знайдені відповіді.

Ситуації: Виникла пожежа. У кімнаті багато диму. На вас горить одяг. Телевізор почав диміти. Горить суха трава. Ви відчули запах газу. Вам важко дихати від їдкого диму.

Варіанти вирішення: Телефонувати за номером «101». Рухатись до виходу поповзом. Впасти на землю чи підлогу і качатися, поки вогонь не вщухне. Вимкнути його, провітрити приміщення. Закидати землею чи залити водою. Відчинити вікно, зателефонувати за номером «104». Дихати через змочену тканину.

Тест «Правила пожежної безпеки»

Цілі: пропаганда пожежно-технічних знань серед учнів закладів освіти; формування суспільної свідомості та громадянської позиції підростаючого покоління у сфері пожежної безпеки і залучення уваги дітей до питань особистої та пожежної безпеки.

1. Як називається професія людини, яка гасить пожежі?
А. пожежний
Б. пожежник
В. Рятувальник
2. Назвіть умови, за яких може виникнути пожежа?
А. горюча речовина і відновник
Б. горючий матеріал, джерело вогню або тепла, кисень
В. Теплообмін між речовинами
3. До вражаючих факторів пожежі відносяться:
А. інтенсивне випромінювання гамма-променів, що вражає людей
Б. токсичні продукти горіння, висока температура
В. освіта хмари чадного газу
4. Що відноситься до найбільш ймовірну причину виникнення пожежі в квартирі?
А. постійно працюючий холодильник
Б. необережне поводження з піротехнічними виробами
В. запалені електричні лампочки
5. Якщо у твоїй квартирі чи будинку сталася пожежа, кого ти повинен оповістити після виклику пожежників?
А. поліцію
Б. швидку допомогу
В. сусідів
6. Яка правильна послідовність дій при швидко поширюється пожежі?
А. спробувати загасити вогонь, використовуючи первинні засоби пожежогасіння, відкрити вікно для видалення диму
Б. негайно залишити приміщення, щільно закривши за собою двері, покликати на допомогу дорослих і повідомити в пожежну охорону
В. зателефонувати на роботу батьків і повідомити про пожежу, спробувати загасити

вогонь, використовуючи підручні засоби

7. Чим краще всього сховатись в цілях безпеки, долаючи зону вогню?

А. мокрим пальто

Б. простирадлом

В. щільною ковдрою

8. Первинні засоби пожежогасіння використовують:

А. для ліквідації пожежі в початковій стадії виникнення

Б. для гасіння великої пожежі

В. для локалізації стихійного лиха природного характеру

9. Увечері, прийшовши додому, ви відчули запах газу. Які будуть ваші подальші дії?

А. включити світло, зателефонувати батькам або аварійну службу

Б. перекрити основний вентиль подачі газу, відкрити вікна і двері, піти до сусідів, зателефонувати батькам або в аварійну службу

В. відкрити вікна і запалити сірник, щоб перевірити, звідки йде газ

10. Яким засобом неможливо загасити паливно-мастильні матеріали?

А. піною

Б. піском

В. водою

11. Яким має бути місце для розведення багаття?

А. віддалене від дерев і чагарників і не далі 10-ти метрів від водного джерела

Б. в негоду треба розводити багаття під деревом, крона якого оберігає його від попадання дощу або снігу

В. місце для розведення багаття необхідно очистити від трави, листя, гілок і обкласти камінчиками

12. Що забороняється робити при розведенні багаття?

А. розводити багаття на торф'яних болотах

Б. використовувати для багаття сухостій

В. залишати чергувати біля багаття менше трьох осіб

13. Пасажирам громадського транспорту забороняється перевозити:

А. габаритні вантажі

Б. легкозаймисті і вибухові речовини

В. важкі вантажі

14. Як загасити палаючий на людині одяг?

А. направити на нього струмінь вогнегасника

Б. повалити людину на землю і накрити щільною тканиною

В. зірвати з неї одяг

15. Яким з перерахованих речовин не можна розтоплювати піч?

А. дровами

Б. вугіллям

В. легкозаймистими рідинами

16. Для чого білять димові труби пічного опалення?

А. щоб були видні тріщини і пошкодження

Б. для краси

В. для поліпшення тяги

17. При русі поїзда у вашому вагоні з'явився запах гару й диму. Як ви будете діяти?

А. підете по сусідніх купе і будете повідомляти пасажиром

Б. повідомте провіднику, зберете речі і будете чекати подальших вказівок в купе

В. смикнете за ручку стоп-крана

18. Які умови сприяють поширенню пожежі?

А. відсутність природного освітлення

Б. відсутність прорізів (вікна та двері) для видалення продуктів горіння

В. відсутність або несправність засобів пожежогасіння

19. При виникненні пожежі вам потрібно покинути квартиру, що знаходиться на 10-му поверсі. Ви:

А. скористаєтеся ліфтом

Б. спустіться по зовнішніх пожежних драбин

В. прикриваючи дихальні органи рукою, вийдете через під'їзд

20. Повернувшись з прогулянки, ви відчинили двері своєї квартири і виявили сильне задимлення. Ваші подальші дії?

А. ввійдете в квартиру і будете шукати джерело задимлення

Б. відкриєте вікна, щоб перевірити квартиру

В. щільно закрити двері і викличте пожежних

КЛЮЧ до тесту «Правила пожежної безпеки»

1а; 2б; 3б; 4б; 5в; 6б; 7а; 8а; 9б; 10в; 11в; 12а; 13б; 14б; 15в; 16а; 17б; 18в; 19б; 20в

ЛІТЕРАТУРА:

1. Запорожець О.І «Навчальний посібник» Основа, Київ, 2007р.
2. Інтернет – ресурси.
3. Національний стандарт України «Протипожежний захист».
4. Пожежна допомога on-line.